Verslag ParticipatiePraat met maatschappelijk partners van de gemeente Waalwijk

20 mei, Zidewinde, 17:30 – 19:30 uur

Aanwezig:

- 13 deelnemers namens diverse maatschappelijke organisaties: Schoenenkwartier (2), ContourdeTwern (2), Casade (4), Tavenu (1), Den Bolder (2), Inclusief Waalwijk (1), De Kazerne (1).
- Wethouder Sheila Schuijffel, beleidsadviseur participatie, externe participatie adviseur, beleidsmedewerker preventief jeugdbeleid en stagiaire.

Dit is een impressieverslag van de participatiebijeenkomst met partners voor het nieuwe participatiebeleid van de gemeente Waalwijk. De gesprekken vonden grotendeels plaats aan twee ronde tafels. In het verslag zijn de belangrijkste gesprekspunten van de tafels samengevoegd per programmaonderdeel.

Welkom en opening

Welkom door wethouder Sheila Schuijffel.
Het doel van de avond is ideeën en ervaringen ophalen die helpen keuzes te maken voor ons participatiebeleid. Het programma biedt ruimte om te horen wat voor de deelnemende organisaties belangrijk is en welke behoeften er leven. Daarnaast bespreken we graag hoe we samen een bredere en meer diverse groep inwoners kunnen bereiken. De aanwezige organisaties hebben namelijk ieder op een eigen manier contact met inwoners.

Kennismaking: delen van inzichten en ervaringen met participatie vanuit de praktijk

De deelnemers noemden diverse positieve participatie-ervaringen:

- Samen met gemeente oplossen van concrete knelpunten, zoals een onveilige gehandicaptenparkeerplaats.
- Toegankelijk maken van activiteiten en voorzieningen, bijvoorbeeld met gratis kaartjes voor specifieke doelgroepen.
- Bewoners betrekken bij keuzes in hun woonomgeving, zoals onderhoud en inrichting.
- Initiatieven vanuit bewoners zelf, zoals ontmoetingstafels, gezamenlijke maaltijden en wijkactiviteiten.
- Projecten waarin bewoners actief bijdragen, zoals het opknappen van woongebouwen, met als resultaat meer verbinding en zelfs werkgelegenheid.
- Samen met inwoners opzetten en onderhouden van voorzieningen, zoals een natuurspeeltuin.
- Bewust ruimte geven aan bewoners om eigenaarschap te ontwikkelen, wat kan leiden tot duurzame initiatieven.

Ook gingen we in gesprek over wat participatie betekent voor de deelnemers:

- Aansluiten bij de behoeften, ervaringen en leefwereld van inwoners.
- Actief contact zoeken en ophalen wat er speelt in wijken.
- Naast elkaar staan, samenwerking op basis van vertrouwen en gelijkwaardigheid.
- Serieus ruimte geven aan initiatief van inwoners, zonder te sturen of te duwen.
- Het serieus nemen van de inbreng van inwoners, zodat zij ervaren dat hun mening ertoe doet.
- Duidelijkheid over rollen, verwachtingen en invloed op proces en besluitvorming. Duidelijk maken wie het besluit neemt.
- Aandacht voor inclusiviteit, taal en het bereiken van diverse doelgroepen.

Over participatie(beleid)

Naar aanleiding van de onderstaande tekst gingen we aan de hand van een aantal casus in gesprek over participatie. Daarbij behandelen we de volgende vragen:

- Is dit participatie?
- Wat wordt verwacht van de gemeente?
- Is er een rol voor organisaties?

Wat bedoelen we eigenlijk met 'participatie'?

Het begrip participatie betekent voor iedereen iets anders. Voor de één draait het om meedenken over beleid, terwijl het voor de ander juist gaat over bewonersinitiatieven, samenredzaamheid, het bereiken van jongeren of het verbinden van mensen in de wijk.

Wij gebruiken participatie als verzamelterm voor alle manieren waarop inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers invloed kunnen uitoefenen, kunnen meedoen en samen met organisaties en de gemeente vorm kunnen geven aan hun leefomgeving en de samenleving.

Belangrijk om te benadrukken: participatie betekent niet dat iedereen altijd zijn zin krijgt. Het houdt wél in dat de samenleving serieus wordt betrokken, dat helder is waar invloed mogelijk is en dat er terugkoppeling plaatsvindt over wat er met de inbreng is gedaan.

Binnen de Omgevingswet heeft participatie betrekking op (ruimtelijke) plannen in de fysieke leefomgeving, zoals woningbouw, de herinrichting van een straat, energieprojecten of voorzieningen in de wijk. De zogenoemde omgevingsdialoog is daarbij een verplichte vorm van participatie voorafgaand aan de aanvraag van een omgevingsvergunning. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de initiatiefnemer.

Of het nu gaat om plannen in de fysieke leefomgeving of om vraagstukken in het sociaal domein, bij participatie spelen steeds dezelfde kernvragen:

- *Wie worden geraakt?*
- *Wie doen er mee?*
- *Wie worden er niet bereikt?*
- *Hoe organiseer je invloed en zeggenschap?*
- *En hoe werk je samen met inwoners en partners?*

Algemene opmerkingen naar aanleiding van de tekst

- Er wordt opgeroepen om meer gebruik te maken van de deskundigheid van partners. Lokale kennis kan beter benut worden.
- Duidelijkheid over waar inwoners wel en niet over mogen meebeslissen is essentieel.
- Regelgeving, zoals de Omgevingswet, zorgt voor knelpunten. Dit maakt processen complexer, bijvoorbeeld bij vergunningen, en brengt extra uitdagingen met zich mee voor vrijwilligersorganisaties.
- Het proces kan een belemmering zijn voor participatie. Lange doorlooptijden zorgen ervoor dat doelgroepen afhaken, zoals jongeren bij de ontwikkeling van een skatepark.
- Teleurstellende ervaringen, zoals plannen die uiteindelijk niet doorgaan door gebrek aan draagvlak, werken demotiverend voor toekomstige participatie.
- Het helpt om vooraf samen met de gemeente te verkennen wat wel en niet werkt en wat haalbaar is.
- Vertrouwen is een belangrijke randvoorwaarde. Onbekendheid en onzekerheid bij inwoners maken dat het tijd kost om mensen echt te betrekken.
- Er worden ook concrete vraagstukken gedeeld waarbij participatie kan helpen, zoals het tekort aan fietsenstallingen.

Casus 1: de gemeente wil een plein opnieuw inrichten
Is dit participatie?

- Het is pas participatie als mensen hier iets over mogen zeggen of iets van mogen vinden en als de gemeente er iets mee doet.
- Participatie betekent dat inwoners daadwerkelijk invloed ervaren en dat hun inbreng ertoe doet.

- Het gesprek aangaan is essentieel. Alleen informeren, bijvoorbeeld via een brief, is onvoldoende om echte betrokkenheid te creëren. Brieven van instanties worden ook regelmatig niet gelezen.

Wat wordt verwacht van de gemeente?
- Inwoners en organisaties 'al aan de voorkant betrekken bij plannen en projecten'. Dan kunnen aandachtspunten tijdig worden meegegeven, bijvoorbeeld rondom toegankelijkheid of praktische gevolgen voor de omgeving.
- Actief 'wensen en behoeften ophalen bij inwoners' en zorgen dat een onderwerp gaat leven in de wijk door in gesprek te gaan.
- Duidelijk en eerlijk zijn over mogelijkheden en grenzen (helder kader), met goed verwachtingsmanagement.
- Gedurende het proces 'de vinger aan de pols houden' en betrokkenen blijven meenemen in ontwikkelingen en keuzes.
- Beter aansluiten op de leefwereld van inwoners, onder andere in tempo en timing.

Is er een rol voor organisaties?
- Partners kunnen 'een soort tolk zijn' tussen inwoners en gemeente en helpen om 'hun stem hoorbaar te maken'.
- Organisaties vervullen vooral een verbindende, signalerende of faciliterende rol, afhankelijk van hun positie.
- Er wordt benoemd dat niet elke organisatie een inhoudelijke rol pakt in planvorming, maar wel kan bijdragen door signalen uit de wijk door te geven of bewoners te ondersteunen.

Casus 2: Een groep bewoners wil zelf activiteiten organiseren tegen eenzaamheid.

Is dit participatie?
- Deelnemers zien dit duidelijk als participatie, omdat het initiatief 'vanuit bewoners zelf' komt.

Wat wordt verwacht van de gemeente?
- De rol van de gemeente ligt vooral in het faciliteren en ondersteunen van initiatieven van bewoners.
- Belangrijk is dat de gemeente oog heeft voor de context, bijvoorbeeld of het gaat om vrijwillige activiteiten of wanneer inwoners afhankelijk van je zijn. Dit zorgt voor een andere opstelling van de inwoner.

Hebben partners een rol?
- Partners zien hier 'juist een rol voor zichzelf'.
- Organisaties willen hun ervaringskennis inzetten om initiatieven te ondersteunen en te versterken.
- Casade ziet voor zichzelf een grotere rol, passend bij de beweging naar meer gebiedsgericht werken en het verbinden van vastgoed aan de behoeften van inwoners.
- Er is behoefte aan meer onderlinge verbinding en informatie-uitwisseling, bijvoorbeeld bij buurtonderzoeken en nieuwe initiatieven.
- Partners geven aan dat samenwerken in een gebied, bijvoorbeeld via een meerjarenplan, helpt om samen op te trekken en initiatieven duurzaam te ondersteunen.

Stelling nemen voor participatie

Deelnemers stemden met groen (eens) of rood (oneens).

Stelling 1: De gemeente Waalwijk moet vaker participatie organiseren bij plannen, beleid en projecten.
De groep is overwegend positief over meer participatie, mits het betekenisvol is en goed wordt ingericht.

Vanuit de groep wordt benadrukt dat het niet betekent dat de gemeente het momenteel slecht doet, maar dat participatie volgens hen altijd waardevol is wanneer het mogelijk is. Inwoners weten goed wat er speelt in hun leefomgeving en participatie draagt bij aan eigenaarschap. Het gaat niet per se gaat om méér bijeenkomsten, maar om betere kwaliteit en benutting van inbreng. Daarbij wordt wel aangegeven dat vertrouwen een belangrijke voorwaarde is. Wanneer mensen het gevoel hebben dat zij daadwerkelijk kunnen meedenken en dat hun inbreng ertoe doet, blijft bereidheid om deel te nemen aanwezig.
Daarnaast wordt gewezen op:
- Het belang van vertrouwen en zichtbare resultaten.
- Risico op participatiemoeheid als gesprekken zich herhalen zonder concreet resultaat.
- De wens om vaker aan te sluiten bij initiatieven vanuit inwoners zelf.
- De rol van de gemeente als facilitator, bijvoorbeeld bij het verminderen van regeldruk voor vrijwilligers en initiatieven.

Stelling 2: Ik heb als partner voldoende mogelijkheid om mee te praten over beleid, plannen en projecten
De meeste deelnemers zijn het oneens met deze stelling.

Partners ervaren dat zij niet structureel en vaak te laat worden betrokken.
De meeste deelnemers geven aan dat zij regelmatig pas in een laat stadium worden aangehaakt, terwijl hun kennis en positie in de wijk eerder benut hadden kunnen worden. Dit leidt tot inefficiëntie en gemiste kansen.
Belangrijke knelpunten:

- Te late betrokkenheid bij ontwikkelingen.
- Inhuur van externe partijen terwijl lokale kennis al aanwezig is.
- Beperkte continuïteit in contact door wisselingen van medewerkers.
- Lange doorlooptijden binnen gemeentelijke processen.
- Onzekerheid over gemaakte afspraken en voortgang van plannen.

Er is behoefte aan:

- Vroegtijdige en structurele samenwerking.
- Meer stabiliteit en langdurige relaties, bijvoorbeeld via meerjarige afspraken.
- Betere afstemming binnen de gemeente, omdat thema's vaak over meerdere afdelingen verdeeld zijn.

Stelling 3: Het is voor mijn organisatie altijd duidelijk wanneer we mee kunnen praten of samenwerken
De deelnemers zijn het voornamelijk oneens met deze stelling.

Er is een gebrek aan overzicht en duidelijkheid over wanneer en hoe organisaties kunnen deelnemen. De deelnemers geven aan dat het vaak onduidelijk is wanneer zij kunnen aanhaken bij projecten. De toegankelijkheid verschilt sterk per afdeling en er is geen eenduidige werkwijze.

Kernpunten:

- Gebrek aan transparantie en openheid bij sommige teams.
- Onvoldoende interne afstemming binnen de gemeente, waardoor kansen gemist worden.
- Onvoldoende aandacht voor de sociale component bij technisch ingestoken projecten.
- Behoefte aan een centraal overzicht van lopende en geplande projecten.

Als mogelijke verbeteringen worden genoemd:

- Een (kwartaal)agenda of centraal overzicht van participatiemogelijkheden.
- Betere interne communicatie binnen de gemeente.
- Actiever kenbaar maken van projecten en participatiemogelijkheden richting organisaties.
- Beter benutten en promoten van bestaande platforms zoals meedoen.waalwijk.nl.

Participatie afspraken prioriteren

Uit een lijst van 10 participatie afspraken hebben de deelnemers een top 3 gemaakt van afspraken waar de gemeente prioriteit aan moet geven. En uiteindelijk blijkt: alle afspraken zijn belangrijk voor een goed participatieproces.

1. **Ik krijg altijd terugkoppeling over wat er met mijn inbreng is gedaan. Wordt door iedereen onderschreven**

Toelichting:

- Terugkoppeling is essentieel om mensen het gevoel te geven dat hun inbreng ertoe doet.
- Zonder terugkoppeling haken mensen af en ontstaat het gevoel dat participatie zinloos is.
- Terugkoppeling moet niet alleen aan het einde plaatsvinden, maar ook tussentijds.
- Niet alleen zenden, maar ook afstemmen hoe inwoners terugkoppeling willen ontvangen.
- Onderscheid tussen terugkoppeling op proces en op inhoud is belangrijk.

2. **Het is duidelijk welke rol en invloed deelnemers hebben. Wordt door iedereen onderschreven**

Toelichting:

- Helderheid over de invloed van deelnemers is cruciaal.
- Goed verwachtingsmanagement maakt participatie realistischer en effectiever.
- Er is behoefte aan een bredere visie op wanneer en hoe inwoners invloed hebben op hun leefomgeving.

3. Het is duidelijk hoe ik kan meedoen en hoe het traject verloopt. 5x

Toelichting:

- Inzicht in hoe en wanneer je kunt meedoen helpt om verwachtingen te managen.
- Kaders geven duidelijkheid over waar wel en geen invloed op is.
- Tegelijkertijd wordt benadrukt dat voor inwoners de relatie en het vertrouwen vaak belangrijker zijn dan het proces zelf.

4. Ik word zo vroeg mogelijk betrokken, voordat er keuzes zijn gemaakt. 5x

Toelichting:

- Inwoners moeten betrokken worden voordat keuzes vastliggen.
- Als plannen al grotendeels zijn uitgewerkt, voelt participatie niet meer betekenisvol.
- Partners kunnen hierbij een belangrijke rol spelen als schakel tussen inwoners en gemeente.

5. De gemeente legt duidelijk uit waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. 4x

Toelichting:

- Inwoners willen begrijpen waarom keuzes worden gemaakt, niet alleen dát ze worden gemaakt.
- Algemene uitleg zoals ‘financieel niet haalbaar’ is onvoldoende. Daarbij hoort waarom iets financieel niet haalbaar is.
- Begrip voor keuzes vergroot draagvlak, ook als mensen het er niet mee eens zijn.

6. Iedereen die wil meedoen, kan ook meedoen. 3x

Toelichting:

- Meedoen gaat niet vanzelf. Belemmeringen zoals taal, begrip of persoonlijke omstandigheden spelen een rol.
- Inclusiviteit vraagt om maatwerk in vorm en aanpak.
- Mensen moeten niet alleen willen, maar ook daadwerkelijk kúnnen meedoen.

7. Ik word op tijd geïnformeerd over wanneer ik kan meedoen. 2x

Toelichting:

- Informatie over participatiemogelijkheden moet op tijd komen, zodat mensen kunnen aanhaken.
- Richtlijn: niet te laat, maar ook niet zo vroeg dat het onderwerp nog niet leeft. Een termijn van 2 weken wordt genoemd.

8. Het is duidelijk waar de participatie over gaat en waar niet. 1x

Toelichting:

- Duidelijkheid over waar participatie wel en niet over gaat voorkomt verkeerde verwachtingen.
- Het helpt inwoners om te bepalen waar hun inzet zinvol is.

9. Het is duidelijk wie uiteindelijk het besluit neemt. 1x

Toelichting:

- Het is belangrijk om helder te maken wie uiteindelijk beslist.
- Dit hangt samen met transparantie en vertrouwen in het proces.

10. Meedoen kan ook online, via meedoen.waalwijk.nl. 0x

Toelichting:

- Online middelen worden gezien als ondersteunend en verbredend.
- Niet als belangrijkste vorm van participatie, maar wel een waardevolle aanvulling op fysieke ontmoeting.

Afronding van de avond
Tijdens de afsluiting benadrukte wethouder Sheila Schuijffel dat duidelijkheid aan zowel de voorkant als de achterkant van participatieprocessen essentieel is. Het moet voor inwoners en partners helder en navolgbaar zijn hoe een proces verloopt en wat er met inbreng gebeurt. Daarnaast werd het bestaan van schotten binnen de gemeente als een belangrijk aandachtspunt benoemd, waarbij juist het ontschotten wordt gezien als een grote kans om participatie te verbeteren.

De beleidsadviseur participatie gaf in haar afsluiting aan dat dit soort gesprekken soms nog wat hoogover lijken, terwijl de praktijk vraagt om een meer concrete aanpak dicht bij de uitvoering, met de voeten in de klei. Dit komt omdat het over beleid gaat. Bij de implementatie wordt het concreter.

Tegelijk werd de sfeer van de avond als positief ervaren, met veel humor en passie in de gesprekken, wat volgens de deelnemers bijdraagt aan onderlinge verbinding.

Tot slot werd aangegeven dat er nog een terugkoppeling volgt, waarbij de besluitvorming over het participatiebeleid gepland staat voor het vierde kwartaal van 2026.